11–34. **TSRS.** 1 kapeika. 1963 m. (2 vnt.), 1969 m., 1975 m., 1977 m. (2 vnt.), 1981 m. (3 vnt.), 1982 m. (2 vnt.), 1985 m.; 2 kapeikos. 1963 m., 1974 m.; 3 kapeikos. 1946 m. (2 vnt.), 1956 m., 1979 m.; 5 kapeikos. 1940 m., 1955 m., 1961 m.; 10 kapeikų. 1949 m., 1950 m.; 15 kapeikų. 1943 m.

35–36. **Suomija.** Nikolajus II. 1 pensas. 1901 m. 5 pensai. 1917 m.

37–40. **Vokietija.** 1 pfenigas. 1900 m., 194? m.; 2 pfenigai. 1904 m.; 5 pfenigai. 1912 m.

COINS FOUND DURING THE ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN T. VRUBLEVSKIO STREET IN VILNIUS

In 2002 during the archaeological explorations in T.Vrublevskio street, in Vilnius, by metal-detecting 254 coins were found. They were dated from the 15th century to the 20th century. The coins represented the turnover of low value coins in Vilnius in the 18th–20th centuries, and at the same time in the Eastern Lithuania.

MONETŲ LOBIAI IŠ VILNIAUS ŽEMUTINĖS PILIES VALDOVŲ RŪMŲ TERITORIJOS

Eduardas REMECAS

2002 m. vykdant archeologinius tyrimus Valdovų rūmų teritorijoje buvo rasti keturi monetų lobiai arba jų dalys. Visi lobiai rasti metalo detektoriumi.

I lobis

2002 m. liepos mėn. 4–5 d. rastas pirmųjų LDK monetų lobis, kurį sudarė 63 monetos (5 skirtingų LDK monetų tipų) ir trišonis sidabro lydinys. Lobis rastas Valdovų rūmų Š korpuso išorėje, apie 10 m į PR nuo Naujojo arsenalo (dabartinis Lietuvos nacionalinis muziejus) PR kampo. Jis rastas apie 3–3,5 m gylyje juodų degėsingų žemių sluoksnyje metalo detektoriumi. Šis lobis nebuvo paslėptas ar pamestas tradiciniu būdu, kai yra randamas inde ar maišelyje, tai yra vienoje vietoje. Monetos buvo paskleistos plote maždaug 1,5 m spinduliu, o gylio skirtumas tarp rastų pirmųjų dviejų ir paskutiniųjų buvo apie 0,5 m. Kai kurios iš rastų monetų buvo sulipusios po dvi. Kartu su šio lobio monetomis (viršutiniuose sluoksniuose) buvo rastas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro (1492–1506) denaro falsifikatas. Ši moneta leido sluoksnį, kuriame buvo rastas lobis, datuoti XVI a. pradžia. Taigi lobis buvo rastas ne savo laikotarpio archeologiniuose sluoksniuose. Jis galėjo būti paslėptas ar pamestas kitoje vietoje, o čia, matyt, pateko statybų metu, lyginant žemės paviršių, nes, kaip rodo sluoksniai, XIV–XV a. lobio radimo vietoje buvo PV kryptimi žemėjantis šlaitas. Daugelis lobio monetų yra pažeistos ugnies ar didelio karščio, tad galima manyti, jog lobis galėjo būti paslėptas ar saugotas netoliese buvusiame pastate, tačiau kilus dideliam gaisrui palaidotas nuodėgulių krūvoje.

Lobio sudėtis yra unikali. Jame pirmą kartą rasta penkių skirtingų LDK monetų tipų: Jogailos (1377–1392) monetos (portretas / žvėris (18 vnt.); raitelis / dvigubas kryžius skyde (14 vnt.); žuvis–žiedas / dvigubas kryžius skyde (16 vnt.) bei Vytauto (1392–

1430) monetos su ietigaliu ir įrašu PEČAT (13 vnt.). Visos lobyje rastos monetos iki šiol buvo laikomos retomis arba labai retomis. Kartu rastas ir naujas LDK monetos tipas su ereliu vienoje pusėje ir žvėrimi – kitoje. Lobis datuojamas XIV a. pabaiga. Monetų datavimas paremtas lobio tyrimais

LOBIO SUDĖTIS

LYDINYS

LDK. Trišonis lydinys (Rublis). XIV a. pab.

Ilgis – 63,2 mm, plotis – 15,0 mm, aukštis – 16,7 mm, griovelio gylis – 0,9 mm, p–93,500 g.

MONETOS

LDK. Jogaila. Denaras. Apie 1386–1387 m.

I grupė. Av. portretas gotikinis, legenda gotikinė.

Rv. žvėris, kryptis heraldiškai į kairę. Tamga.

1.1–I. Ø 15,5 mm, p–0,579 g, ašių santykis – 240°

2.2–I. Ø 15,0 mm, p–0,288 g, 270°

II grupė. Av. portretas stilizuotas, tarp dviejų taškinių apvadų – legenda kirilica.

Rv. žvėris, kryptis heraldiškai į dešinę. Tamga.

3.3–II. Ø 14,1 mm, p–0,520 g, 80°

4.4–II. Ø 14,3 mm, p–0,446 g, 290°

5.5–II. Ø 14,5 mm, p–0,396 g, 170°

6.6–II. Ø 15,2 mm, p–0,349 g, 15°

7.7–II. Ø 14,0 mm, p–0,299 g, 325°

8.8–II. Ø 13,2 mm, p–0,246 g, 0°

9.9–II. Ø 11,5 mm, p–0,216 g, 320°(?)

10.10–II. Ø 13,0 mm, p–0,124 g, 0°(?)

11.11–II. Ø 9,4 mm, p–0,111 g, 180°

III grupė. Av. portretas stilizuotas, tarp dviejų taškinių apvadų – legenda.

Rv. žvėris, kryptis heraldiškai į kairę. Tamga.

12.12–III. Ø 13,9 mm, p–0,452 g, 150°

13.13–III. Ø 14,6 mm, p–0,330 g, 130°

14.14–III. Ø 14,7 mm, p–0,317 g, 185°

15.15–III. Ø 15,1 mm, p–0,307 g, 295°

16.16–III. Ø 15,1 mm, p–0,223 g, 165°

17.17–III. Ø 13,3 mm, p–0,201 g, 270°

18.18–III. Ø 12,4 mm, p–0,091 g, 260°

LDK. Jogaila. Denaras. Apie 1388 m.

I grupė. Av. žuvies susuktos į žiedą simbolis, legenda kirilica: КНЯЗЬ ЯГА

Rv. dvigubas kryžius skyde, aplinkui du iš taškų sudaryti ratai.

19.1–I. Ø 12,4 mm, p–0,282 g, 15°

20.2–I. Ø 12,1 mm, p–0,141 g, 290°

21.3–I. Ø 13,1 mm, p–0,129 g, 0°

22.4–I. Ø 11,0 mm, p–0,066 g, 155°

II grupė. Av. žuvies susuktos į žiedą simbolis, legenda kirilica: КНЯЗЬ ЯГА

Rv. dvigubas kryžius skyde, aplinkui ornamentas ir iš taškų sudarytas rąstas.

23.5–II. Ø 13,8 mm, p–0,450 g, 45°

24.6–II. Ø 13,0 mm, p–0,371 g, 0°

25.7–II. Ø 13,2 mm, p–0,352 g, 90°

26.8–II. Ø 13,1 mm, p–0,350 g, 20°

27.9–II. Ø 13,6 mm, p–0,339 g, 275°

28.10–II. Ø 13,0 mm, p–0,297 g, 0°

29.11–II. Ø 12,4 mm, p–0,290 g, 215°

30.12–II. Ø 13,2 mm, p–0,289 g, 225°

31.13–II. Ø 13,8 mm, p–0,282 g, 195°

32.14–II. Ø 14,4 mm, p–0,278 g, 70°

33.15–II. Ø 12,0 mm, p–0,272 g, 135°

34.16–II. Ø 14,3 mm, p–0,266 g, 315°

LDK. Jogaila. Denaras. Apie 1388–1392 m.

Av. dvigubas kryžius skyde, skydo šonuose trys lelijos, legenda kirilica: КНЯЗЬ ЯГА П о

Rv. raitelis su ietimi, kryptis heraldiškai į dešinę, legenda kirilica: КНЯЗЬ ЯГА П о

35.1–I/a. Ø 17,3 mm, p–0,697 g, 115°
36.2–I/a. Ø 15,5 mm, p–0,619 g, 185°
37.3–I/a. Ø 15,? mm, p–0,158 g, 220°
38.4–I/b. Ø 16,6 mm, p–0,634 g, 250°
39.5–I/b. Ø 16,4 mm, p–0,582 g, 15°
40.6–I/b. Ø 16,0 mm, p–0,409 g, 105°
41.7–I/c. Ø 15,0 mm, p–0,626 g, 215°
42.8–I/d. Ø 15,3 mm, p–0,478 g, 160°
43.9–I/e. Ø 16,6 mm, p–0,440 g, 90°
44.10–II/a. Ø 15,2 mm, p–0,613 g, 225°
45.11–II/a. Ø 16,9 mm, p–0,589 g, 80°
46.12–II/b. Ø 16,0 mm, p–0,693 g, 270°

Av. dvigubas kryžius skyde, skydo šonuose taškai, skydo viduje 4 taškai, legenda kirilica.

Rv. raitelis su ietimi, kryptis heraldiškai į dešinę, legenda kirilica.

47.13–III. Ø 15,6 mm, p–0,500 g, 70°

Av. dvigubas kryžius skyde, skydo šonuose taškai, legenda kirilica

Rv. raitelis su ietimi, kryptis heraldiškai į dešinę, legenda kirilica

48.14–IV. Ø 15,2 mm, p–0,328 g, 140°

LDK. Vytautas. Denaras. Apie 1392–1396 m.

I grupė. Av. ietigalis su heraldiškai kairėje esančiu kryžiumi.

Rv. legenda kirilica užrašyta pagal laikrodžio rodyklę: ПЭУАТЬ. Tarp raidžių trys taškai – virš П; tarp П ir Е; viduje Y.

49.1–I/a. Ø 14,6 mm, p–0,908 g, 195°
50.2–I/a. Ø 14,6 mm, p–0,451 g, 200°
51.3–I/a. Ø 14,7 mm, p–0,314 g, 215°
52.4–I/b. Ø 15,5 mm, p–0,622 g, 210°

II grupė. Av. ietigalis su heraldiškai kairėje esančiu kryžiumi.

Rv. legenda kirilica užrašyta pagal laikrodžio rodyklę: ПЭУАТЬ.

a) Raidė E raidės (?) atžvilgiu pasvirusi 90° kampu.

53.5–II/a1. Ø 13,0 mm, p–0,576 g, 225°
54.6–II/a. Ø 13,4 mm, p–0,367 g, 225°
55.7–II/a. Ø 12,5 mm, p–0,333 g, 185°

b) Raidė E raidės (?) atžvilgiu pasvirusi 135° kampu.

56.8–II/b. Ø 13,3 mm, p–0,630 g, 240°
57.9–II/b. Ø 13,5 mm, p–0,611 g, 275°

c) Raidė E raidės (?) atžvilgiu pasvirusi 180° kampu.

58.10–II/c. Ø 14,2 mm, p–0,614 g, 195°
59.11–II/c. Ø 13,6 mm, p–0,453 g, 245°
60.12–II/c. Ø 12,8 mm, p–0,377 g, 220°
61.13–II/c. Ø 12,8 mm, p–0,277 g, 205°

LDK. Jogaila. Denaras. Apie 1386–1387 m.

Av. erelis taškiniame apvade, legenda kirilica (110 pav.).

Rv. žvėris (liūtas / leopardas) taškiniame apvade, legenda.

62. Ø 13,9 mm, p–0,264 g, 270°

Čekija. Karolis I (1346–1378) arba Vaclovas IV (1378–1419). Grašis.

63. Ø 8,5 mm, p–0,122 g (fragmentas).

110 pav. LDK. Jogaila. Denaras. Apie 1386–1387 m.
Fig. 110. Grand Duchy of Lithuania. Jagellon (Jogaila). Denarius. 1386–1387. M 1:4,3.

II lobis

2002 gruodžio 5 d. Valdovų rūmų P ir R korpuso sankirtos išorėje (apie 20 m nuo rūmų) XIV a. pabaigos pastato degėsių sluoksnyje rastas degusių monetų stulpelis (6 vnt.). Stulpelį sudarė LDK Jogailos denarai, kaldinti apie 1388–1392 m. (IV tipas). Pagal V. Aleksiejūno sudarytas 5 grupes (žr. *Numizmatika*, 1, V., 2000, p. 94–95) šios monetos skirstomos taip:

a) 1 gr., kaip Nr. 24, p–0,203 g;

b) 1 gr., p–0,182 g;

c) 5 gr., p–0,277 g, aplūžusi;

d) 1(?) gr., jojimo kryptis į Vakarus, p–0,156 g, pusė monetos;

e) ? gr., jojimo kryptis į Rytus, p–0,040 g, fragmentas;

f) ? gr., p–0,043 g, fragmentas.

III lobis

2002 m. vasarą Valdovų rūmų P korpuso išorėje, ties G rūsiu, griuvenose rastas XVI a. degusių monetų stulpelis (apie 26 vnt.). Stulpelį sudaro pusgrašiai. Vienas iš jų – Žygimanto Senojo lenkiškas pusgrašis. P–23,84 g.

IV lobis

2002 m. lapkričio 22 d. Valdovų rūmų vidiniame kieme, ties P korpusu, prie mūro M3 Š priestato, viršutiniuose sluoksniuose (apie 1,5 m gylyje) rastas sulipusių monetų stulpelis (10 vnt.). Stulpelį, pažeistą ugnies, sudaro XVII a. vidurio Rygos (galbūt ir Livonijos) biloniniai šilingai. P–5,081 g.

COINS HOARDS FROM THE TERRITORY OF THE RULERS' PALACE OF THE VILNIUS LOWER CASTLE

In 2002 during the archaeological explorations, a hoard of coins (63 coins and an alloy) and three parts of the hoard – columns of stuck together coins (from 6 pieces to 26 pieces) were found. Two hoards were dated to the end of the 14th century; the others were dated to the 16th century and to the 17th century. The most important was the first hoard. It was the first time when first coins of the Grand Duchy of Lithuania of 5 different types were found in the same place (until then coins of the same type were found in one place). There were coins which were very rare, also the unknown type of coins was found (Fig. 110). The latter hoard has given the answer to the issue which was being discussed for a along time: who started minting the oldest coins of the Great Duchy of Lithuania. The coins of the Grand Duchy of Lithuania were started being minted after the ruling of Jagellon (Jogaila) in 1386.